

Znanstveno-stručni skup
Pravna zaštita djece bez pratnje
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatski pravni centar i
UNHCR Hrvatska
Zagreb, Novinarski dom, 15. svibnja 2014.
UDK: 325.25-053.7(047)

U organizaciji Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatskog pravnog centra i UNHCR-a Hrvatska u Zagrebu je 15. svibnja 2014. održan znanstveno-stručni skup *Pravna zaštita djece bez pratnje*. Tema skupa vrlo je aktualna zbog toga što se ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju znatno povećao broj djece bez pratnje, azilanata, tražitelja azila i žrtava trgovanja ljudima. Vrijednost ovog skupa očituje se ne samo u aktualnoj i vrlo zahtjevnoj tematici, već i u zalaganju organizatora da se interdisciplinarnim pristupom rasvijetle goruća pitanja te da se ponude adekvatna rješenja koja će poslužiti stručnjacima u praksi. Upravo zbog takvog spoja teorije i prakse, rekli bismo holističkog pristupa, skup je ostvario željene rezultate na veliko zadovoljstvo okupljene znanstvene i stručne zajednice.

U ime organizatora skupa okupljenoj znanstveno-stručnoj javnosti prigodnim su se riječima obratili Aleksandra Korać Graovac (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu), Agata Račan (Hrvatski pravni centar) i Terence Pike (UNHCR Hrvatska). Najavili su bogat program znanstveno-stručnog skupa koji je bio podijeljen, sukladno tematici izlaganja, u tri dijela. U prvi dio raspoređena su izlaganja o međunarodnim i europskim standardima u zaštiti prava djece bez pratnje te primjeni tih standarda u hrvatskom zakonodavstvu. U drugi dio raspoređena su izlaganja o posebnim pitanjima zaštite prava djece bez pratnje, a treći se dio skupa sastojao od izlaganja stručnjaka iz državnih institucija i nevladinih organizacija o praktičnoj provedbi pravne zaštite djece bez pratnje u RH.

Nakon pozdravnih riječi počeo je prvi dio znanstveno-stručnog skupa s panelom izlaganja vrlo zanimljive i aktualne tematike vezane uz međunarod-

ne i europske standarde zaštite prava djece bez pratnje i njihovu primjenu u hrvatskom zakonodavstvu. U početnom izlaganju Dubravka Hrabar (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu) objasnila je važnost i snagu Konvencije o pravima djeteta (KPD) kao međunarodnog dokumenta koji među mnogim pravima štiti i pravni status djece bez pratnje, djece razdvojene od svojih roditelja i/ili obitelji te djece žrtava trgovine ljudima. Uz to što KPD jamči prava djeci, on predviđa i odgovornost pojedinaca, prije svega roditelja, ali i država stranaka da se ta prava osiguraju. To znači da je za zaštitu navedenih kategorija djece potrebno aktivno djelovanje država stranaka u kojima se ta djeca zateknu, pa se može reći da su gotovo sve države svijeta, njih 193 koje su KPD potpisale i ratificirale, dužne djeci jamčiti sva prava bez obzira na njihov status državljanstva, apatridiju ili azilantski status (što potvrđuje ekstrateritorijalnu primjenu i natkonvencijsku snagu KPD-a).

Takva logika zastupljena je i u Općem komentaru br. 6 iz 2005. (Opći komentar) koji je donio Odbor za prava djeteta s ciljem razrade uputa državama strankama kako postupati u vezi s djecom bez pratnje, razdvojenom djecom, djecom koja su žrtve trgovine i djecom koja su azilanti ili su u postupku traženja azila. Opći komentar traži od država stranaka da toj djeci omogućе ostvarivanje svih prava, da im osiguraju zaštitu, omogućе zbrinjavanje i odgovarajuće postupanje, s posebnim naglaskom na sedam načela kojih su se države dužne pridržavati, čiji je sadržaj, smisao i primjenu D. Hrabar podrobno izložila. U završnom dijelu izlaganja istaknuta je važnost zaštite općih i posebnih potreba navedenih kategorija djece, formiranje zaokruženog sustava zaštite djece u svakoj pojedinoj državi (sudski, izvršni i zakonodavni okvir) te potreba specijalizacije i obuke osoba koje će se od početka baviti takvom djecom.

Usljedilo je izlaganje Mirjane Vergaš (Ured Visokog povjerenika UN-a za izbjeglice u Hrvatskoj) o važnoj ulozi koju UNHCR ima u zaštiti djece bez pratnje na globalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Kao polazište izlaganja poslužila je odredba čl. 2. KPD-a koja propisuje da odgovornost za zaštitu sve djece (tako i djece bez pratnje) na svojem teritoriju ima država stranka KPD-a. Kad neka država ne može osigurati zaštitu ili uspostaviti učinkovit sustav zaštite, onda do izražaja dolazi nezamjenjiva uloga UNHCR-a koji zajedno sa svojim partnerima te u suradnji s državom pomaže u uspostavi učinkovitog sustava zaštite djece i u operacionalizaciji principa "najboljeg interesa djeteta". U nastavku izlaganja M. Vergaš upozorila je na važnu ulogu koju je UNHCR imao (i još ima) u razvoju hrvatskog sustava azila u skladu s međunarodnim i europskim standardima te je iznijela relevantne podatke vezane uz problema-

tiku djece bez pratnje tražitelja azila, djece bez pratnje pod međunarodnom zaštitom i djece bez pratnje neregularnih migranata. U završnom dijelu izlaganja dane su preporuke kako bi se unaprijedio sustav zaštite djece bez pratnje u RH do mjere u kojoj bi se toj ugroženoj kategoriji djece osigurala prava koja pripadaju i djeci hrvatskim državljanima.

Tatjana Radošević (Međunarodna organizacija za migracije) u svojem izlaganju govorila je o različitim oblicima djelovanja Međunarodne organizacije za migracije (International Organization for Migration – IOM) u pružanju pomoći djeci bez pratnje migrantima i njihovoj zaštiti. Pomoć koju IOM pruža djeci bez pratnje migrantima namijenjena je spajanju te djece s njihovom obitelji. Takva pomoć može se pružiti pod uvjetom da je odluka o povratku donesena u najboljem interesu djeteta te u koordinaciji sa skrbnicima i u zemlji odredišta i u zemlji podrijetla. U izlaganju se stavio naglasak na važnost načela najboljeg interesa djeteta u radu IOM-a, ali i ostalih načela propisanih KPD-om koji je, uz ostale izvore međunarodnog izbjegličkog i humanitarnog prava, relevantan pravni okvir za aktivnosti IOM-a. Povezujući ta načela s postojećim stanjem T. Radošević zaključno je iznijela niz vrijednih i konstruktivnih preporuka ostvarenjem kojih bi se svakako podigao standard međunarodne zaštite djece bez pratnje migranata.

Irena Majstorović (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu) u svojem izlaganju sustavno je obradila europski pravni okvir obiteljskopravne zaštite djece azilanata i tražitelja azila bez pratnje. Započela je s kratkim osvrtom na osnovne značajke zajedničke europske politike azila i prikazom najvažnijih izvora primarnog zakonodavstva EU-a kojima se na europskoj razini jamči pravo azila¹ te izvora sekundarnog zakonodavstva EU-a kojima se ostvaruju ciljevi spomenute zajedničke europske politike azila.² Iscrpnom analizom navedenih izvora koji čine pravni okvir EU-a I. Majstorović utvrdila je koja se načela obiteljskopravne zaštite djece bez pratnje azilanata i tražitelja azila smatraju temeljnima te ih je sustavno izložila: načelo najboljeg interesa djeteta kao opće načelo, načelo ponovnog ujedinjenja obitelji, načelo primjerenog smještaja, načelo dobrog zastupanja i načelo izražavanja vlastitog mišljenja djeteta. Na kraju izlaganja istaknuto je da su sve dosadašnje zakonodavne promjene dovele do usavršavanja europskog pravnog okvira u pitanjima azila

¹ Lisabonski ugovor i Povelja o temeljnim pravima EU-a.

² Direktiva 2001/55/EZ, Direktiva 2003/86/EZ, Direktiva 2008/115/EZ, Direktiva 2011/95/EU (recast), Direktiva 2013/32/EU (recast), Direktiva 2013/33/EU (recast), Uredba (EU) 604/2013 (tzv. Uredba Dublin III (recast)).

i zaštite prava djece, ali i do stvaranja teško prohodnog normativnog labirinta koji se pokazuje ključnim nedostatkom na razini EU-a. Zbog toga I. Majstorović smatra da tek predstoji osmišljavanje i usvajanje jedinstvenog dokumenta kojim bi se sustavno riješila sva ključna pitanja (obiteljsko)pravne zaštite djece bez pratnje, rukovodeći se upravo načelima koja su imala središnje mjesto u ovom izlaganju.

Dubravka Marušić (Ministarstvo socijalne politike i mladih – MSPM) u svojem izlaganju govorila je o zaštiti djece bez pratnje tražitelja azila, azilanata i žrtava trgovanja ljudima u sustavu socijalne skrbi te izazovima s kojima su suočeni stručnjaci iz tog sustava prilikom osiguravanja prihvata, smještaja i skrbi za tu ranjivu skupinu djece. Radi što uspješnijeg savladavanja tih izazova MSPM je u suradnji s Ministarstvom unutarnjih poslova, Ministarstvom zdravlja, Ministarstvom znanosti obrazovanja i sporta te Uredom pravobraniteljice za djecu inicirao izradu novog Protokola o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja – stranim državljanima (Protokol) koji je Vlada RH usvojila 13. srpnja 2013. Protokolom je uređena međusobna suradnja i pojedinačne obveze nadležnih ustrojstvenih jedinica unutar navedenih ministarstava u postupanju prema djeci bez pratnje od trenutka zatjecanja na teritoriju RH do njihova povratka u zemlju podrijetla ili potrebe drugog oblika zbrinjavanja. Osobit naglasak D. Marušić stavila je na obvezu provođenja inicijalnog zdravstvenog pregleda djeteta, na pronalaženje njemu adekvatnog smještaja, imenovanje posebnog skrbnika te reguliranje njegovih obveza i prava. MSPM počeo je raditi i na formiranju liste posebnih skrbnika za djecu bez pratnje i organizaciji njihove edukacije u cilju postizanja pune implementacije Protokola u praksi, a samim time i približavanju visokim standardima prihvata, zaštite i integracije djece bez pratnje prema načelu najboljeg interesa djeteta.

Drugi dio znanstveno-stručnog skupa sastojao se od niza interesantnih i vrlo kvalitetnih izlaganja koja su bila posvećena posebnim pitanjima zaštite djece bez pratnje. Tako je Ivana Akmadža (Ministarstvo unutarnjih poslova) zainteresiranu javnost upoznala sa sadržajem i primjenom odredaba Zakona o strancima koje su važne za maloljetnike nezakonite migrante te sa sustavom pomoći i zaštite djece stranih državljana odvojenih od roditelja koji je uspostavljen novim Protokolom o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja – stranim državljanima (Protokol). Protokol uređuje obveze i međuresornu suradnju niza ministarstava, s time što se izlagateljica zadržala na prikazu obveza policijskih službenika u postupanju sa spomenutom kategorijom djece i različitim elemenata suradnje sa zaposlenicima centara za socijalnu skrb. U dijelu

izlaganja koji se bavio trgovinom ljudima detaljno je izložena uloga policijskih službenika u identifikaciji žrtava, suzbijanju te pojave i konačno uključivanja žrtava u program pomoći i zaštite. Sva tijela koja su uključena u taj program dužna su voditi računa o najboljem interesu maloljetnika – žrtve trgovanja ljudima, čime se iznova potvrđuje sveprisutnost i važnost tog općeg načela KPD-a u zakonskim i podzakonskim izvorima koji se tiču djece.

Danijela Gaube (Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske) u svojem izlaganju bavila se fenomenom trgovanja ljudima i mehanizmima njegova suzbijanja u RH. Početni dio izlaganja bio je posvećen prikazu uloga i načina funkcioniranja različitih tijela unutar nacionalnog sustava suzbijanja trgovanja ljudima. Istaknuto je da su u nacionalni sustav implementirani osnovni postulati relevantnih direktiva Europskog parlamenta i Vijeća (zaštita ljudskih prava, središnji položaj žrtve, posebna usmjerenost na osobito ranjive skupine kao što su djeca) te da RH ima suvremen i kvalitetan zakonodavni okvir koji osim učinkovitog progona počinitelja kaznenih djela trgovanja ljudima sankcionira i korisnike usluga žrtava trgovanja ljudima, a samim žrtvama pruža prijeko potrebnu pomoć i zaštitu osobito kad su žrtve tog kaznenog djela djeca (tada je propisan opći standard postupanja prema djetetu u najboljem interesu). U posljednjem dijelu izlaganja D. Gaube odredila je područja na kojima treba raditi u cilju postizanja prevencije trgovanja djecom.

Aleksandra Korać Graovac (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu) u svojem izlaganju temeljito je i sustavno prikazala način na koji se ostvaruje obiteljskoppravna zaštita djece bez pratnje koja su žrtve trgovanja ljudima. Nakon postavljanja pravnog okvira A. Korać Graovac pojasnila je što se prema općeprihvaćenim međunarodnim dokumentima uopće smatra trgovanjem ljudima (i djecom), istaknuvši kako je veliki problem kod trgovanja djecom taj što su u trgovanje često uključene njihove obitelji odnosno zakonski zastupnici, što otežava otkrivanje samog trgovanja te utvrđivanje statusa djeteta bez pratnje. U izlaganju se utvrdilo kome se sve treba priznati pravni položaj djeteta bez pratnje – žrtve trgovanja ljudima te su na znanstvenokritičan način obrađena i mnoga druga važna pitanja vezana uz tu ugroženu skupinu osoba.

Činjenica da je dijete zatečeno na području RH kao (moguća) žrtva trgovanja ljudima zasigurno ga stavlja u položaj u kojem mu je potrebno odgovarajuće zastupanje. Zbog toga se tom djetetu imenuje poseban skrbnik koji bi s njim trebao uspostaviti kontakt, pobrinuti se da dobije odgovarajuću skrb, smještaj, prehranu, odjeću, obuču i zdravstvenu zaštitu te ga zastupati u upravnim i sudskim postupcima tako da nastoji da se sve odluke donose u njegovu najbo-

ljem interesu. Upravo se utvrđivanje i ostvarenje najboljeg interesa djeteta, u dokumentima koji se odnose na zaštitu djece žrtava trgovanja ljudima, ističe kao temeljna svrha imenovanja skrbnika. Ipak, A. Korać Graovac dvoji da u postojećem sustavu skrbništva u RH postoje dovoljno osposobljeni skrbnici koji bi mogli skrbiti o svim potrebama navedene kategorije djece, redovito ih obilaziti i zaštititi njihov najbolji interes u svim postupcima u kojima ih zastupaju. Zbog toga predlaže da se djeci bez pratnje koja su žrtve trgovanja ljudima uvijek imenuje matični skrbnik koji će skrbiti o svim njihovim pravima i interesima, a ne samo o pojedinim, kao što je formalno ovlašten sadašnji posebni skrbnik. Matični skrbnici trebali bi biti ili djelatnici centara za socijalnu skrb s posebne liste, koji bi zbog ove specifične obveze morali biti rasterećeni drugih obaveza u centru, ili pak osobe iz nevladinih udruga specijaliziranih (među ostalim) za zaštitu prava djece bez pratnje. Dužnost države trebala bi biti osiguranje materijalnih i kadrovskih uvjeta da se navedeni prijedlozi integriraju i počnu se kvalitetno primjenjivati. Time bi RH učinila korak prema suštinskoj, a ne samo formalnoj zaštiti najboljeg interesa svakog pojedinog djeteta.

Frane Staničić (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu) u sadržajnom i preciznom izlaganju predočio je status maloljetnika bez pratnje u upravnim postupcima pred javnopravnim tijelima i u upravnim sporovima pred nadležnim upravnim sudom u RH. Poseban naglasak stavio je na mogućnost njihova sudjelovanja u svojstvu stranke u svim postupcima koji se vode pred našim tijelima odnosno sudovima, ali uz zastupanje skrbnika koji im se mora postaviti od strane centra za socijalnu skrb (CZSS) zbog toga što je to obveza koja proizlazi iz odredaba Obiteljskog zakona (čl. 167. st. 1. toč. 5.) i Zakona o općem upravnom postupku (čl. 33. st. 1.). Na taj način ostvaruje se i obveza koja izravno proizlazi iz Uredbe Dublin III koja jasno propisuje da maloljetnik bez pratnje mora biti zastupan od strane osobe koja ima potrebne kvalifikacije i znanje koji će osigurati ostvarenje najboljih interesa maloljetnika (čl. 6. st. 2.). S tim u vezi F. Staničić naglašava da imenovanje skrbnika maloljetniku bez pratnje iz skupine osoba s kojima je ono došlo u RH nije garancija adekvatne zaštite njegovih prava. Predlaže da se u tim situacijama, zbog boljeg poznavanja pravne regulative, za skrbnika postavi netko od zaposlenika CZSS-a, ali uz obvezu kontinuirane dodatne edukacije s ciljem što kvalitetnije zaštite prava i interesa te ugrožene skupine maloljetnika. Zaključno, F. Staničić ističe kako je zakonski okvir RH glede statusa maloljetnika bez pratnje pri sudjelovanju u upravnim postupcima i upravnim sporovima zadovoljavajući, ali da njegova kvalitetna provedba u praksi nije dokraja osigurana te da na tom području ima prostora za napredak.

Fedora Lovričević-Stojanović (Visoki upravni sud Republike Hrvatske) u izlaganju pod naslovom *Djeca bez pratnje – postupovna zaštita prema Zakonu o azilu, međunarodnim aktima i direktivama EU-a* analizirala je normativni okvir koji uređuje procesnopravni položaj maloljetnika bez pratnje kao pripadnika ranjive skupine u upravno-sudskim postupcima radi odobravanja azila pred nadležnim domaćim tijelima. Izlaganje donosi prikaz relevantnih odredaba domaćeg zakonodavstva (Zakona o azilu, Zakona o strancima, Zakona o općem upravnom postupku i Zakona o upravnim sporovima), zatim europskih direktiva (2003/9/EC, 2008/115/EC, 2005/85/EC, 2011/95/EU) te KPD-a kao međunarodnog izvora prava na ovom području.

Predmet analize bila je i presuda Upravnog suda u Zagrebu, poslovni broj Usl-2101/13-17 od 18. listopada 2013. Riječ je o presudi kojom su poništena dva rješenja Ministarstva unutarnjih poslova, jedno kojim je obustavljen postupak pokrenut povodom zahtjeva maloljetnog tražitelja azila, a drugo kojim je naloženo tražitelju azila da napusti RH u roku od osam dana. Osim toga, presudom je naloženo Ministarstvu unutarnjih poslova kao prvostupanjskom tijelu da odluči o zahtjevu maloljetnika za odobrenje azila u RH. S tim u vezi izlagateljica je istaknula važnost proaktivnog sudjelovanja posebnog skrbnika kao zastupnika maloljetnog tražitelja azila u postupcima ove vrste tako da štíćenika upozna s njegovim pravima i pripremi ga za sudjelovanje u postupku, osobito za davanje iskaza. Posebno naglašava dužnost posebnog skrbnika da se brine u svojem postupanju o zaštiti najboljeg interesa djeteta kao jednom od temeljnih pravnih načela.

U završnom dijelu izlaganja F. Lovričević-Stojanović kritizirala je domaće normativno rješenje sadržano u odredbi čl. 66. st. 2. Zakona o upravnim sporovima u vezi s ograničenom dopustivosti žalbe u upravnim sporovima Visokom upravnom sudu RH, smatrajući ga protivnim načelu jednakosti pravnih sredstava.

Drugi dio znanstveno-stručnog skupa završio je izlaganjem Marine Gutschy (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu) koja je dala temeljit i pregledan prikaz pozitivnopravnog uređenja položaja djece bez pratnje u kaznenom postupku kad ona u njemu sudjeluju u svojstvu žrtve, oštećenika i/ili svjedoka. Ističe da su djeca bez pratnje složen fenomen kojemu se u kaznenoprocenoj teoriji i praksi ne posvećuje dostatna pozornost, a kao razlog takvog neodgovarajućeg pristupa navodi multidisciplinarnost materije u kojoj se dotiču propisi upravnog, kaznenog i obiteljskog prava. Zaključno, M. Gutschy kritički je ocijenila postojeće uređenje procesnog položaja djece bez pratnje u sustavu kaznenog

pravosuđa. Bit kritike je u tome što na zakonodavnoj razini nisu prepoznate specifičnosti ove skupine osoba pa se tako na njih primjenjuju iste one zaštitne mjere koje se primjenjuju i na položaj djeteta općenito kad ono u postupku sudjeluje u funkciji žrtve, oštećenika i/ili svjedoka iako je neupitno da su djeca bez pratnje posebno ranjiva skupina osoba koja zaslužuje poseban pristup i dodatne zaštitne mehanizme koji bi im osigurali pomoć u ostvarivanju zajamčenih prava.

Treći dio znanstveno-stručnog skupa sastojao se od izlaganja niza stručnjaka iz državnih institucija i nevladinih organizacija koji su zainteresiranoj javnosti potanko iznijeli svoja iskustva o praktičnoj provedbi pravne zaštite djece bez pratnje u RH. Tako je Gordana Babić (Dom za odgoj djece i mladeži Zagreb) istaknula da su djeca bez pratnje strani državljani iznimno ugrožena i ranjiva skupina te da privremena skrb koja im se pruža u Prihvatnoj stanici Doma za odgoj djece i mladeži Zagreb zahtijeva odgovarajuće prostorne uvjete, internalizirana znanja stručnih djelatnika Doma i kvalitetnu suradnju sa svim subjektima u čijoj je ingerenciji zbrinjavanje navedene kategorije djece. U izlaganju su naglašena dva problema s kojima se susreću djelatnici Prihvatne stanice u svakodnevnom radu. Problemi započinju s izostankom inicijalnog zdravstvenog pregleda djeteta prije smještaja u Prihvatnu stanicu zbog čega se ne može sa sigurnošću utvrditi njegova dob, ali se time ugrožava i integritet samog djeteta kao i ostalih osoba iz njegova okruženja. Zbog toga izlagateljica smatra da je uvođenje inicijalnog zdravstvenog pregleda nužno i višestruko korisno. Daljnji problem je u nemogućnosti uspostavljanja komunikacije zbog postojanja jezične prepreke koja je osobito frustrirajuća za dijete zbog nemogućnosti izražavanja vlastitih potreba, emocija ili strahova, a za djelatnike Prihvatne stanice je također problem jer ne mogu odgovoriti na zahtjeve djeteta, a ne mogu ni artikulirati vlastita očekivanja ili zahtjeve. Na kraju, naglašena je važnost međuresorne suradnje i koordiniranog djelovanja s ciljem formiranja razrađenih protokola za kvalitetno postupanje prema djetetu stranom državljaninu koje je zatečeno bez pratnje odrasle osobe.

U nastavku je Rosana Stanko (Centar za socijalnu skrb Kutina) govorila o praktičnim iskustvima CZSS-a Kutina i njegovoj ulozi u imenovanju posebnog skrbnika djeci bez pratnje koja su ujedno i maloljetni tražitelji azila te zaštititi njihova najboljeg interesa. Nakon što je prikazala suradnju CZSS-a Kutina s Ministarstvom unutarnjih poslova i Prihvatilištem za tražitelje azila, koju je ocijenila zadovoljavajućom, upozorila je i na nedostatke postojećeg sustava imenovanja posebnih skrbnika toj skupini djece. Jedan od problema s kojim

se djelatnici CZSS-a Kutina susreću u praksi jest da punoljetni tražitelji azila izjavljuju da su maloljetni kako bi dobili povoljniji tretman u RH. Slijedom toga, u istom smještajnom kapacitetu znale su biti smještene i maloljetne i punoljetne osobe koje su često koristile svoj položaj na štetu pravih maloljetnika, čime je sustav zbog nemogućnosti pružanja odgovarajuće zaštite posredno omogućio njihovu dodatnu viktimizaciju.

Kad je u pitanju smještaj maloljetnih azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, izlagateljica je naglasila kako je CZSS Kutina imao praksu osiguravanja njihova smještaja u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, smatrajući da je osiguravanje takvog oblika smještaja najprimjereniji oblik skrbi za tu posebno ranjivu skupinu djece. S druge strane istaknula je da bi smještaj navedenih maloljetnika u domove za odgoj djece i mladeži (ako nije riječ o maloljetniku s poremećajima u ponašanju) mogao biti štetan za njihov pravilan rast i razvoj, a samim time u suprotnosti s njihovim najboljim interesom. Iz ovog sadržajnog izlaganja mogao se steći jako dobar uvid u praktične probleme s kojima se susreće CZSS Kutina prilikom zaštite prava djece bez pratnje, ali i kvalitetnih rješenja nekih od tih problema.

U svojem izlaganju Tatjana Budimir (Hrvatski pravni centar) sustavno je objasnila specifičnosti položaja djece bez pratnje u postupku traženja azila te neizostavnu ulogu posebnog skrbnika koji se u navedenom postupku imenuje svakom pojedinom djetetu od strane CZSS-a. Njegova je uloga zastupanje najboljeg interesa djeteta u tom postupku, što zahtijeva komunikaciju s djetetom i njegovu prisutnost u svim fazama postupka. Ipak, nekoliko je problema koji se u praksi javljaju prilikom ispunjavanja dužnosti posebnog skrbnika. Osim jezične barijere koja je najčešći problem, primijećena je i velika opterećenost posebnih skrbnika te neposjedovanje specifičnih znanja i vještina, što ih onemogućuje u punom ispunjavanju njihove uloge u postupku azila. Zbog navedenih okolnosti izlagateljica je zaključila da postoji potreba za dodatnom edukacijom djelatnika CZSS-a koje se najčešće imenuje za posebne skrbnike djeci bez pratnje koja su zatražila azil, ali i potrebu uvođenja besplatne pravne pomoći navedenoj kategoriji djece tijekom cijelog postupka priznavanja azila (prema postojećem uređenju ona je ograničena na sastavljanje tužbe i zastupanje pred upravnim sudom – čl. 34. Zakona o azilu). Tu bi do izražaja došla i velika vrijednost udruga civilnog društva poput Hrvatskog pravnog centra koji pružaju pravnu pomoć u azilnom prvostupanjskom postupku svim tražiteljima azila, vodeći pritom računa o posebno ranjivim skupinama osoba kao što su djeca bez pratnje.

Sanja Pupačić (Hrvatski Crveni križ – HCK) iznijela je iskustva i praksu HCK-a u provedbi programa pomoći i zaštite tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom s naglaskom na zaštitu djece koja su odvojena od roditelja i zakonskih zastupnika (djeca bez pratnje). Na temelju iskustava stečenih u radu s tom ranjivom skupinom HCK posebno ističe važnost ranog i kvalitetnog uključivanja djece bez pratnje u sustav obrazovanja jer to je za njih početak povratka normalnom životu, donosi im pozitivna iskustva te omogućuje razvoj vještina koje su nužne za bolju prilagodbu i snalaženje u novoj sredini. Osim edukacije djece bez pratnje HCK ističe i važnost edukacije stručnog osoblja u prihvatilištima i domovima te veliku važnost individualiziranog pristupa svakom djetetu kojim se omogućuje da se uzmu u obzir specifične potrebe tog djeteta i da se ostvari njegovo pravo na izražavanje vlastitog mišljenja. Na taj način stvara se dobra podloga za rad s djecom bez pratnje i razvoj njihovih potencijala.

U svom izlaganju Emina Bužinkić i Tea Vidović (Centar za mirovne studije – CMS) govorile su o iskustvima CMS-a u radu s djecom bez pratnje koja su u sustavu azila i o raznim psihosocijalnim aktivnostima koje se s tom djecom ostvaruju te im se na taj način pomaže u integraciji. Izlagateljice su se osvrnule na postupak traženja azila od strane djece bez pratnje, približivši zainteresiranoj javnosti pojedine faze tog postupka te njihovo normativno uređenje. Pri tome posebno su istaknule problem pronalaska prevoditelja s odgovarajućim poznavanjem jezika, što često dovodi do nerazumijevanja i smanjene komunikacije između djece bez pratnje i njihove okoline, čime se otežava proces izgradnje povjerenja i integracije te djece. Kao problem su identificirale i to što se djecu bez pratnje (maloljetne tražitelje azila) relativno kasno uključuje u obrazovni sustav, dok u međuvremenu u Prihvatilištu za tražitelje azila nisu osigurani odgovarajući uvjeti za učenje hrvatskog jezika. Naposljetku, izlagateljice su u ime CMS-a dale preporuke usmjerene ka poboljšanju položaja djece bez pratnje u samom postupku traženja azila, poboljšanju njihova smještaja, integracije i obrazovanja, a sve s ciljem izgradnje organiziranijeg sustava koji će se temeljiti na svesrdnom poštovanju načela najboljeg interesa djeteta bez pratnje.

Posljednje izlaganje na skupu održala je Lovorka Marinović (Centar za nove inicijative) pod motom: Djeca nisu stranci. Naglasak je stavljen na ulogu koju organizacije civilnog društva imaju u razvijanju strategija, provedbi edukacija, ali i ostalih aktivnosti nužnih za pružanje pomoći i zaštite djeci bez pratnje nezakonitim migrantima. Kao ciljeve djelovanja Centra za nove

inicijative istaknula je podizanje svijesti o problemima s kojima se suočava ta ugrožena skupina djece, rad na poboljšanju njihova smještaja, rad na dodatnoj edukaciji stručnjaka koji se s tom djecom bave te poboljšanje normativnog okvira. Posljednji dio izlaganja bio je posvećen dosadašnjim uspješnim projektima u kojima je sudjelovao Centar za nove inicijative, a koji su donijeli pozitivne pomake u zaštiti djece bez pratnje nezakonitih migranata i koji svakako predstavljaju poticaj za daljnji rad na tom području.

Nakon posljednjeg izlaganja uslijedila je konstruktivna i plodonosna rasprava uz mnoštvo pitanja i komentara te poziva na međusobnu suradnju. Činjenicu da je interes za temu ovog znanstveno-stručnog skupa bio velik potvrđuje i to što je rasprava potrajala dulje nego što su organizatori predvidjeli. Na samom završetku u ime organizatora A. Korać Graovac zahvalila je izlagačima i mnogobrojnoj publici na sudjelovanju u tako vrijednom i zahtjevnom projektu, pozvala ih na daljnju suradnju te zatvorila skup iznoseći vrijedne zaključke do kojih se došlo, a koji će izravno poslužiti podizanju svih aspekata pravne zaštite djece bez pratnje te zaštiti njihova najboljeg interesa.

Dr. sc. Ivan Šimović

